

Vijftig jaar General theory

Deze maand is het vijftig jaar geleden dat Keynes' magnum opus *The general theory of employment, interest and money* verscheen. De titel van het boek, de algemene theorie, is tekenend voor een tijdperk. Enige decennia hebben economen de illusie gekoesterd dat ze begrepen hadden hoe de economie werkte, en welke rol de overheid daarin moest spelen. Dat tijdperk is voorbij. De economie lijkt zich weinig meer van economen aan te trekken en de *General theory*, eens een bestseller, is al lang niet meer dan „another of those classics that you hope your tutor will not notice that you have not read” 1).

De *General theory* is geschreven als kritiek op de traditionele economie van die tijd, waarbij met name Pigou als kop van Jut diende. Keynes was van mening dat de economische theorie van de 'klassieken' slechts van toepassing was in bijzondere situaties, en dat de waarde ervan in het algemeen vrij beperkt was. Deze kritiek had hij in 1923 al kernachtig onder woorden gebracht: „In the long run we're all dead. Economists set themselves too easy, too useless a task if in tempestuous seasons they can only tell us that when the storm is long past the ocean is flat again” 2).

De klassieken hielden zich bezig met evenwichtssituaties, dat wil zeggen situaties waarin op alle markten gehandeld wordt tegen prijzen waarbij vraag en aanbod aan elkaar gelijk zijn. Ze gingen ervan uit dat de economie stabiel was en dat er altijd sprake was van een tendens naar evenwicht. Onevenwichtigheden als gevolg van externe verstoringen waren wel mogelijk, maar van voorbijgaande aard, zodat het bestuderen daarvan van vrij weinig belang was. Naarmate de Grote Depressie vorderde werd het echter steeds duidelijker dat deze visie op de economie als stabiel, harmonieus systeem in strijd was met de werkelijkheid. Hoewel er sprake was van een groot aanbodoverschot op de arbeidsmarkt, leidden dalende lonen niet tot een dalende werkloosheid, maar tot dalende prijzen en een deflationaire spiraal.

Er gingen dan ook stemmen op om de economie niet te laten begaan, maar de problemen aan te pakken. In de VS lanceerde Roosevelt zijn New Deal, een politiek van openbare werken om de werkloosheid terug te dringen. In Engeland bepleitte de liberaal Lloyd George in zijn verkiezingscampagne een soortgelijk beleid. Hij werd hierin bijgestaan door Keynes en Henderson, die de 'Treasury view' bestreden. De Treasury, het Ministerie van Financiën, beweerde dat een politiek van openbare werken slechts tot 'crowding-out' kon leiden. In het pamflet *Can Lloyd George do it?* zetten Keynes en Henderson uiteen dat dit slechts het geval was in een klassieke evenwichtssituatie, waarvan toen in Engeland geen sprake was 3).

De *General theory* moest een economisch-theoretische onderbouwing van deze opvattingen leveren. Het belangrijkste aspect van de *General theory* is het accent dat Keynes legt op de korte termijn, waarin eerder sprake is van hoeveelhedaanpassingen dan van prijsaanpassingen, zodat prijzen niet noodzakelijk marktomstandigheden weerspiegelen. Hierdoor werken onevenwichtigheden op de ene markt door op de andere. Als immers op een markt sprake is van een aanbodoverschot valt het feitelijke inkomen van de aanbieders lager uit dan voorzien, en zullen zij hun vraag op andere markten moeten beperken. Hierdoor ontstaan ook op die markten aanbodoverschotten, met gelijksoortige gevolgen. Er is sprake van een multipliewerking. De rol van de overheid moet zijn door extra bestedingen deze spiraal te doorbreken en een tegengestelde beweging op gang te brengen.

Na het optrekken van de wolven rond het 'Keynes and the Classics'-debat, dat zich naar aanleiding van de *General theory* ontspan, werd de z.g. neoklassieke synthese gemeengoed onder economen. Naast de traditionele

micro-economie ontstond een 'keynesiaanse' macro-economie. Men ging ervan uit dat de markt zorg kon en zou dragen voor een optimale allocatie van mensen en middelen, hetgeen het studieobject van de micro-economie was. Op geaggregeerd niveau zou het marktmechanisme in het algemeen echter niet de gewenste stabiliteit brengen, zodat overheidsingrijpen noodzakelijk was. Dit was het terrein van de macro-economie.

De naoorlogse economische ontwikkeling werd gekenmerkt door stabiliteit. Er was sprake van evenwichtige groei en het marktmechanisme leek beter dan ooit in staat voor volledige werkgelegenheid te zorgen. Juist in die periode nam de keynesiaanse macro-economie een enorme vlucht. In Nederland bouwde het CPB steeds gecompliceerdere economische modellen, zodat het beleid gericht kon worden naar steeds nauwkeuriger voorspellingen van de economische ontwikkeling. De macro-economie werd stuurkunst, en de verantwoordelijkheid voor het functioneren van de economie werd op het conto van de politiek geschreven. In 1972 nog schreef Michael Stewart: „With the acceptance of the *General theory*, the days of uncontrollable mass unemployment in advanced industrial countries are over. Other economic problems may threaten: this one, at last, has passed into history” 4).

Het is anders gelopen. In de jaren zeventig stagneerde de economische groei, brak de inflatie records, verloor de overheid de greep die ze op de economie dacht te hebben en liepen de financieringstekorten snel op. Het vertrouwen in de mogelijkheden van vrijwel alle soorten overheidsinterventie verdween. Ondanks de grote onevenwichtigheden waarmee de economie te kampen had, nam onder economen het vertrouwen in de evenwichtsherstellende werking van het marktmechanisme enorm toe. Een aantal 'nieuwe' stromingen vocht de keynesiaanse theorie aan. Zo stellen de monetaristen dat een stimulerend begrotingsbeleid op den duur slechts tot 'crowding-out' kan leiden en een ruim monetair beleid slechts tot inflatie. De rationele-verwachtingentheoretici gaan nog verder door het bestaan van onevenwichtigheden, en daarmee de ratio van begrotings- en monetaire politiek, geheel te ontkennen. De aanbodeconomen ten slotte stellen, dat markten goed werken zolang de overheid zich onthoudt van een overmaat aan versturende regelgeving, belastingheffing en herverdelingsmaatregelen.

In feite krijgt nu dus de overheid, die eerst gold als redende engel, de schuld van de onevenwichtigheden in de economie. En de markt, die op macro-niveau gold als bron van alle kwaad, wordt weer als zaligmakend gezien. Daarmee zwaait de slinger naar de andere kant door. Het mag dan waar zijn dat de keynesiaanse politiek geen oplossing is geweest voor de problemen, dat betekent nog niet dat Keynes' constatering dat het marktmechanisme niet stabiel is daarmee haar geldigheid heeft verloren. In dat opzicht is de *General theory* nog steeds actueel.

M.A. Langman

1) J. Robinson, *Economic philosophy*, Penguin, Harmondsworth, 1964, blz. 77.

2) J.M. Keynes, A tract on monetary reform, *Collected writings IV*, Macmillan, Londen, blz. 65.

3) J.M. Keynes en H. Henderson, *Can Lloyd George do it?*, *Essays in persuasion*, *Collected writings IX*, MacMillan, Londen.

4) M. Stewart, *Keynes and after*, Penguin, Harmondsworth, 1972, blz. 299.